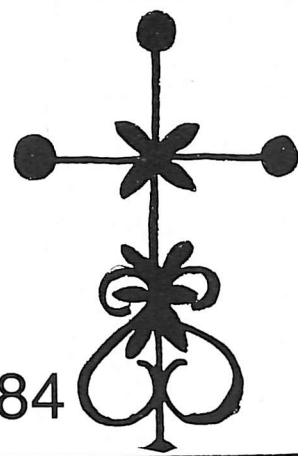

TARVAS

KOTISEUTULEHTI

N:o 2, 1984

Toimittanut Kalervo Mäkinen

Julkaisijat Tarvasjoen kunta ja seurakunta

Tarvasjoen Osuuspankki 1924–1984

Vuonna 1924 helmikuun 3 päiväksi oli Tarvasjoen pitäjän asukkaita kutsuttu neuvottelukokoukseen Alikulman kansakoululle, joka silloin sijaitsi Yli-Anttilan talossa Karhulan kylässä. Osuuskassojen tarkastaja Juhani Kangasperko piti innostavan alustuksen osuuskassa -aatteesta sekä sen tarkoituksista ja ehdotti osuuskassan perustamista Tarvasjoelle. Asia sai heti myönteisen vastaanoton ja samassa kokouksessa perustettiin uusi rahalaitos, jolle annettiin nimeksi Tarvasjoen Osuuskassa. Perustajajäseniksi uuteen osuuskassaan liittyi 36 "nuhtetonta, talouttaan ja elinkeinoaan huolella hoitavaa, täysivaltaista Suomen kansalaista".

Vasta sääntöjä vahvistettaessa tuli tietoon, että Tarvasjoella oli jo osuuskassa. Se oli perustettu noin viisi vuotta aikaisemmin, mutta jostain syystä sen toiminta ei ollut edes päässyt alkuun. Lieneekö kassa ollut sama, josta opettaja Vilho Mattila kertoo muistelmassaan v.lta 1913. Sen mukaan osuuskassojen tarkastaja agr. Åke Lönnberg kehoitti pitäjässä käydessään perustamaan paikkakunnalle osuuskassan, joka perustettiin, mutta se ei koskaan aloittanut toimintaansa. Syynä siihen sanoo Mattila olleen sen, että osuuskassojen silloiset säännöt määräivät rajattoman vastuuvollisuuden jäsenten kesken ja kassalle ei saatu pätevää johtajaa, vaikka kirkkoherraakin oli pyydetty. Kun nyt tämä edellinen osuuskassa oli virallisesti purettu vahvistettiin osuuskassan säännöt toukokuun 15 p:nä 1924. Osuuskuntakokous kutsuttiin koolle 29 päiväksi samaa kuuta klo 5 i.p. Yli-Tuomarilan taloon, jossa valittiin hallitus. Tästä kokouksesta oli ilmoitettu kuuluttamalla kaksi kertaa Tarvasjoen kirkossa sekä kiinnittämällä ilmoituksia Jundolan tiehaaraan ja Killalan myllylle. – Tämän kokouksen Osuuskassojen Keskuslainarahaston hallitus kuitenkin totesi epäviralli-

Alikulman koulu. Täällä alkoi toimintansa Osuuspankki.

seksi, syystä, että se oli pidetty toisena kuulutussunnuntaina. Uusi osuuskassa opetettiin heti alkuun kiinnittämään huomiota myös muutoseikkoihin. Uusi laillisesti koollekutsuttu kokous pidettiin sitten elokuun 5 päivänä 1924 Tuorilan Uudessatalossa. Nyt voitiin osuuskassa merkitä kaupparekisteriin ja se tapahtuikin jo syyskuun 2 päivänä.

Osuuskassa aloitti toimintansa Alikulman kansakoululla, joka kuitenkin todettiin toimipaikkana liian syrjäiseksi. Niinpä helmikuusta 1927 oli kassan toimisto avoinna myös Tarvasjoen Osuuskaupan konttorissa Eurala. Osuuskauppa keskitti myös samalla rahaliikkeen osuuskassaan. Lainausliike perustui alussa yksinomaan OKO:lta saatuihin varoihin. Osuuskassan hallitus myönsi lainan n:o 1 ulkorakennuksen tekoon syyskuun 21 p:nä ja oli se määrältään 8000 mk. Lainat oli pääasiassa eläinten ostoihin, rakennusten korjauksiin, pellon rai-vauksiin jne. Vakuudet olivat myös erittäin vaihtelevia. Olipa vakuudeksi pantattu jopa lemmiä ja hevosia. Eri-

koisuutena on mainittava, että ensimmäinen autolaina myönnettiin jo 2. 1. 1925. Talletusliike lähti alkuun 7. 10. 1924, jolloin vastaanotettiin tilille n:o 1 130 mk. talletus.

Johtokunnan ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin mv. Matti Herranen. Hän toimi v.teen 1928 jolloin tehtävään ryhtyi kunnallisneuvos Arvi Kotamäki. Osuuspankilli on tänään vasta kolmas johtokunnan puheenjohtaja, sillä tehtävää on Kotamäen jälkeen v.sta 1965 hoitanut mv. Pentti Satopää. Myös toimitusjohtajia on ollut kolme: opettaja Väinö Vastamäki 1924–49, johtaja Antti Vastamäki 1949–77 ja nykyinen johtaja Martti Räsänen vuodesta 1977–edelleen. Jäsenistön päättäväksi elimeksi valittiin v.na 1949 hallintoneuvosto. Sen puheenjohtajina ovat toimineet kirkkoherra Oiva Luoto 1949–55, mv. Kaarlo Mäkinen 1956–78 ja mv. Tuomo Saari v.sta 1978.

Selvittyään alkuvaikeuksistaan ja 1930-luvun pulavuosista, josta ajasta Antti Vastamäki tämän kirjoituksen jatkona kertoo, osuuskassa nousi no-

peasti toimintakykyiseksi rahalaitokseksi. Uusi toimitalo rakennettiin keskipitäjälle ja sen ajanmukaisissa suojissa vietettiin tupaantuliaisia 22. 10. 1936. Vuonna 1939 tuli Tarvasjoen Osuuskassasta joka päivä avoinna oleva rahalaitos. Sotavuonna 1942 otettiin Tarvasjoen Osuuskassassa, ensimmäisenä rahalaitoksena koko maassa, käyttöön maksuhuoltotilit. Näistä tileistä ovat muodostuneet nykyisin niin suositut käyttötilit.

Siirtoväen ja rintamasotilaiden asuttamisen rahoittaminen antoi osuuskassalle runsaasti työtä 1940-luvun loppupuolella. Hoitihan osuuskassa järjestö koko asutustoiminnan rahoittamisen suurimmalta osin lain mukaan valtiolta tulevin varoin. Tarvasjoella osuuskassan osuus oli n. 90 % luokkaa. Tehtävän mittaavuutta kuvaa parhaiten se, että vuosien 1948–49 asuttamislainat olivat noin puolet koko lainakannasta. Asutuksen jälkeen vaati paljon pääomia maatalouden koneellistuminen ja muu yhteiskunnan voimakas kehitys.

Osuuskassan toimitalossa tehtiin perusteellinen korjaus ja laajennus 1957. Sen turvin pystyttiin toimintaa jatkamaan samassa talossa vielä runsaat kymmenen vuotta. Uusi toimitalo valmistui ja otettiin käyttöön 1971. Osuuskassa nimi siirtyi historiaan Osuuspankkilain tultua voimaan 1970-luvun alussa. Toimiston rationalisoinnissa on siirrytty tietokoneaikakauden vähinerin vuodesta 1973 lähtien.

Osuuskassan ja nykyisen osuuspankin toiminnan yksinomaisena tarkoituksena on Tarvasjoella aina ollut ja tulee aina olemaan oman paikkakunnan hyvinvoinnin edistäminen niiden mahdollisuuksien rajoissa, joita jäsenet ja asiakkaat meille luottamuksensa mukaan antavat. Tällä hetkellä talletuskantamme on n. 31 milj. mk. joka tekee runsaat 18 000 markkaa jokaista pitäjän asukasta kohti. Tästä kiitos uskolliselle tallettajakunnalle.

Toimitalo 1936–1971

Nykyinen toimitalo

Eräs episodi 60 vuotiaan Tarvasjoen Osuuspankin alkutaipaleelta

1930 luvun pula-aika oli Suomessa kuten koko Euroopassakin vaikeata aikaa. Työttömyys oli teollisuudessa suurta ja toimeentulo satunnaisten töiden varassa. Silloinhan ei vielä tunnettu työttömyysavustuksia, joten oli turvaututtava köyhäinhoidon apuun.

Vaikeudet tunnettiin myöskin maatalousväestön keskuudessa raskaina, vaikka maaseudulla suoranainen nälkä ei ollutkaan niin vaikea kuin kaupungeissa.

Maatilat velkaantuivat ja velkapääomanhoito tuotti monasti ylivoimaisia vaikeuksia. Tiloja joutui pakkohuutokauppaan. Rahalaitokset pyrkivät auttamaan vaikeuksiin joutuneita viljelijöitä.

– Tämä on kertomus erään tilan kohtalosta Tarvasjoen Osuuskassan kannalta katsottuna.

Osuuskassa oli perustettu vuonna 1924. Se piti toimipaikkaansa pitäjän laidalla Alikulman koululla.

Osuuskassan sijainnista johtuen sen asiakkaana oli mm. Jundolan kartano Paimion puolella.

Jundola oli sen ajan mittapuun mukaan suuri tila. Kokonaispinta-ala 387 ha, josta viljeltyä 185 ha. Tilalla pidettiin n 100 lehmää ja 20 hevosta. Työvoimaa oli n 10 miestä ja 8 naista.

Jundolan silloinen omistaja oli ostanut tilan vuonna 1919 Aktiebolag Jundolalta, joka lienee ollut nykyisen Lounais-Suomen Sähkö Oy:n edeltäjä.

Tilan kauppahinnan maksusta aiheutuneiden velkojen hoito oli siksi vaikeaa, että nuori osuuskassa joutui tulemaan apuun jo vuonna 1927 eli kolme vuotta perustamisen jälkeen.

Vaikeudet kuitenkin vain lisääntyivät ja omistaja yritti päästä tilasta eroon vuonna 1930 ilmoittamalla vapaaehtoisen huutokaupan. Tilan ostajaa ei kuitenkaan ilmaantunut ja asia jäi ennalleen. Seuraavana avuonna tilanne oli kehittynyt siihen pisteeseen, että pakkohuutokauppa oli edessä.

Tarvasjoen Osuuskassa suurimpana saamamiehenä huusi tilan. Tämän jälkeen tilaa yritettiin myydä kokonaisuuna ja jopa irtaimistoinen, mutta heikolla menestyksellä.

Lopulta tultiin siihen tulokseen, että kartanosta on muodostettava uusia tiloja ja osa myytävä lisäalueiksi paikallisille viljelijöille. Kauppojen varmistamiseksi hankittiin ostohalukkaita etukäteissitoumukset palstojen ostoon.

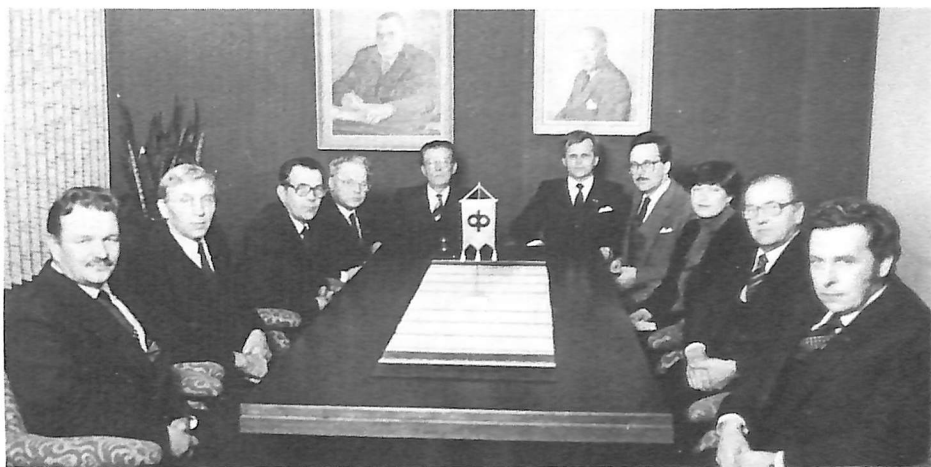
Kun oli päästy niin pitkälle, että tilan lohkominen näytti todennäköiseltä myytiin irtaimisto huutokaupalla. Irtaimistoa oli niin paljon, että huutokauppa kesti kolme päivää.

Huutokaupasta saaduilla varoilla maksettiin mm. työntekijöiden palkkasaatavia, jotka olivat edelliseltä omistajalta jääneet maksamatta. Paimion köyhäinhoitolautakunta vaati osuuskassalta eläkkeen maksamista erälle työntekijälle, jonka terveys oli käynyt heikoksi. Osuuskassa ei kuitenkaan katsonut tätä velvollisuudekseen. Lopulta korkein hallinto-oikeus hylkäsikin tämän vaatimuksen.

Tila lohkottiin noin 20 eri kappaleeseen. Niistä osa oli lisäalueita ja osa kokonaan uusia tiloja. Erälle tilalle rakennettiin jopa uudet rakennukset, jotka siirrettiin kantatilalta.

Alkuaikojen johtokunta

Nykyinen johtokunta

Näiden toimenpiteitten avulla osuuskassa pääsi asiasta ”kuiville” mutta yksi kartano oli siinä yhteydessä muuttunut vain tavalliseksi tilaksi.

Jundolan asiaa käsiteltiin osuuskassan hallituksessa yli 30 eri kokouksessa, joista vuonna 1931 kokonaista 23 kokousta. ”Jundolan tapaus” oli pula-aikana Tarvasjoen Osuuskassan osalta ainoa, jossa tila joutui vanhalta omistajalta vieraisiin käsiin. Muut onnistuttiin säilyttämään omistajasukujen hallussa.

Valtiovalta pyrki omalta osaltaan helpottamaan vaikeuksiin joutuneiden viljelijöiden asemaa. Pitkäaikaisia halpakorkoisia kuoletuslainoja oli vaikea saada. Olihan pula joka alalla huutava. Lopulta kuitenkin saatiin ulko- maista luottoa Ranskasta vuonna

1930. Tämä ns. frangilaina oli ehdoiltaan muuten edullista, mutta sen pääoma oli sidottu Ranskan frangiin. Tätä ehtoa viljelijät pelkäsivät, koska ei ollut aavistustakaan frangin arvon kehityksestä. Kun muutakaan ratkaisua ei rahoituspulaan löytynyt oli tätä pakko käyttää.

Lopulta kuitenkin katastroofilta vältyttiin, sillä Suomen Valtio rahoitti mahdollisen kurssitappion kohtuulliseen tasoon.

Osuuskassa sai tulikasteensa jo varsin nuorena. Tästäkö lienee johtunut, että osuuskassan – myöhemmin osuuspankin – kehitys on ollut suotuisaa ja näyttää samanlaisena edelleen jatkuvan.

Sepeleenlasku menneiden sukupolvien muistokivelle. Puhumassa johtokunnan pj. Pentti Satopää.

Lukuisien onnittelijoiden joukossa oli myös osuuspankkiveteraani Kaarlo Mäkinen tuomassa sotainvalidiiden tervehdystä.

Osuuspankin nykyinen johtaja Martti Räsänen esittämässä historiikkia.

Juhlassa muistettiin ansioituneita virkailijoita ja luottamushenkilöitä.

Olemassa oloa

Maamme kuullessa Ruotsin valtakuntaan on kansamme useiden vuosisatojen aikana joutunut toimimaan monella eri tavalla Ruotsin kuningaskunnan valtiopyrkimyksien hyväksi. Miehemme taistelivat ja kaatuivat kaukana maamme rajojen ulkopuolella. Maamme liitettiin 1809 Venäjän valtakuntaan, jonka sotaväki miehitti maamme 110 vuoden ajaksi, aina vuoteen 1918. Sidonnaisuutemme Venäjään aiheutti sen, että aina kun Venäjä oli sodassa, mikä tapahtui varsin usein, joutui maamme tällöin aina sotatilan mukanaan tuomiin raskaisiin tilanteisiin ja velvollisuuksiin.

Maallamme oli viime vuosisadalla aina sotaväki ja tällöin se joutui taistelemaan venäläisten rinnalla, Puolan ja Balkanin sodissa. Kansamme onneksi sotaväkemme lakkautettiin viime vuosisatamme viimeisellä neljänneksellä. Ilman tätä lakkauttamista miehemme olisivat joutuneet 1904 Japanin sotaan sekä 1914 alkaneeseen ensimmäiseen maailmansotaan.

Vallassa olevien tavoitteena ja päämääränä oli kansamme venäläistäminen. Tämä alkoi erittäin voimakkaasti ja häikäilemättömästi 1890-luvulla. Maamme oikeusturva, perustuslait, poljettiin maahan. Oli alkanut ns. routakausi. Säilyttääkseen oikeusturvan ja kansallisen olemassa olonsa kansalaisemme vetosivat hallituspiireihin, tietävästi yli 100 000 kansalaisemme allekirjoittamalla, vuoden 1899 helmikuun manifestilla. Tätä Pietariin matkannutta suurta arvovaltaista lähetystöä, joka edusti koko kansaa sen eri yhteiskuntapiireineen, ei otettu edes vastaan.

Sortotoimet jatkuivat aina vain yhä laajenevassa ja kiihtyvässä muodossa. Vauhdittaakseen kansamme venäläistämistä määrättiin 1902 laittomat asevelvollisuuskutsunnat, mikä toteutuessaan yhteisen armeijan muodossa olisi kietouttanut meidät venäläisiin. Kansamme yhteisestä päättäväisestä passiivisesta vastarinnasta johtuen ei kutsuntoihin menty ja tavoite jäi toteuttamatta. Tämän aktiivitoiminnan järjestäjiä kohdeltiin kovalla kädellä. Heitä vangittiin ja karkoitettiin maasta. Otetta yhä kiristettiin, kun 1903 annettiin diktaattoriasetus, joka mahdollisti vangitsemisen ja maasta karkoittamisen ilman kuulustelua ja tuomiota.

Yleismaailmallinen tilanne oli tällöin hyvin rauhaton ja sekava. Niinpä 1904 syttyi Venäjän ja Japanin välinen, Japanin voittama sota. Kansamme sympatiat olivat selvästi Japanin puolella. Niinpä venäläisten ylipäällikkö kenraali Kuropatkin sai nimekseen kenraali Pakkoon Pötki.

Seuraavan vuoden huomattavin tapaus oli suurlakko. Hävitty sota lievensi vähän kireyttä, joten voitiin jossain määrin ilmentää valtiollisen vapauden kaipuuta. Sitä ilmeni sekä

kansainvälisellä pohjalla ja ennen kaikkea kansallisessa mielessä. Kansallisuusvärien ja Maamme laulun sävelien pohjalla me pikkumiehet olimme sodan ja sitä seuraavana suurlakkovuotena kovasti innostuneita kansamme vapauden puolustajia. Marssittiin ja laulettiin ”jee jee jekkakkaa särnäispistoi jeslapraa”, mitä se sitten lienee ollut.

Vuosi 1906 oli jonkinlaista kansallisen heräämisen ja henkisen kypsymisen aikaa, jota osoitti tapahtunut suuri vierasperäisten sukunimien suomalais-taminen. 1907 tapahtui valtiollisessa elämässä huomattavaa kehitystä kun siirryttiin yksikamariseen kansaneduskuntaan.

Erilaisten tapahtumien kautta ajan aallot vyöryivät kohti 1914 alkavaa ensimmäistä maailmansotaa.

Vapauden toivossa

Samalla tavalla kuin eri yksilöiden henkilökohtainen elämä on toisistaan poikkeavaa, muotoutuvat kansojen ja kansakuntien olot ja kohtalot eri tavalla. Meidän kansakunnallamme on ollut oma eletty osansa. Se on vuosisatojen ajan, vuoteen 1809, ollut alistettuna Ruotsin valtaherruuteen ja on tämän jälkeen, kuullessaan Venäjän valtakuntaan vuoteen 1918, ollut venäläisen sotaväen miehittämä. Molempien valtioiden valtakaudella kansamme joutui elämään lähes yhtämitaisessa sotalakien alaisuudessa, sen mukanaan tuomissa monissa raskaissa määräyksissä ja velvoitteissa.

Venäjän 1918 päättynyt 110 vuotta kestänyt miehitys ei vapauttanut kansamme sodankirouksesta. Alkoi seitsemän vuoden aikana käydyt sodat, kuten vapaussota, talvi- ja jatkosota. Tämän jälkeen alkoi sodan jälkeiseen kansamme kohdistettu riistokausi, alueluovutukset, uudis- ja jälleenrakentaminen, sotakorvauksien suorittaminen. Kaikki olivat sellaista suuruusluokkaa, että ne venäläisen valvontakomisarin asenteen vuoksi tuntuivat mahdottomilta suorittaa.

Jos palataan ajassa vielä vuosisatamme alkuun, niin venäläisten sortotoimet jatkuivat edelleen. Kansalaisia vangittiin ja karkoitettiin maasta. Välttyäkseen tällaisilta virkavallan suorittamilta sortotoimilta, useat kansalaisistamme karttoivat julkisuutta. Kerrotaan, että kirjailija Johannes Linnankoski olisi tällöin oleskellut Euran koululla.

Kansamme kohtalo ja tulevaisuus oli yhä edelleen hämäränpeitossa. Kun 1914 syttyi ensimmäinen maailmansota, niin olojen epävarmuus levisi kautta maailman. Sota vaikeutti toimintaa kaikilla elämän aloilla, saaden aikaan puutetta ja kurjuutta, kuten nälkää, joka aina seurasi sotaa.

Vuoden 1918 sodassa, vapaussodassa joksi sitä on nimitettävä, karkoitet-

tiin vieraan vallan sotaväki maasta kuten talvi- ja jatkosotien aikana. Kaikki tarvikkeet olivat tiukasti säännösteltyjä, niitä sai vain sotakorttien ja ostolupien mukaisena määränä.

Kun viljan saanti Venäjältä, mikä oli 60 % tarpeistamme, 1917 loppui, ei maassamme ollut minkäänlaisia viljavarastoja. Kun merikin oli tällöin saarrettuna, oli nälänhädän uhka ilmeinen. Tätä lisäsi myös kotoiset tekijät. Kyseessä oleva vuosi oli monessa suhteessa hyvin mielivaltainen, häiriörikas vuosi, johonka kuului mm. suurlakko, jonka puitteissa vaikeutettiin kylvötoita. Kun vielä juhannuksen seutuvilla rukiin parhaana kukinta-aikana oli pakkanen, mikä keskeytti kukinnan ja jyvän muodostuksen, sitä jouduttiin paljon niittämään vihantana karjanrehuksi. Niinpä vuosi 1918 oli todella nälkävuosi, aiheuttaen jopa nälkäkuolemia. Erikoisen kohtalokas tämä aika oli sotavangeille. Kertoman mukaan oli tapauksia, jossa joudutettiin omaa lopullista kohtaloa vaihtamalla pieniä ruoka-annoksia tavaraan.

Puhuttaessa ja kirjoitettaessa vuoden 1918 tapahtumista, on useasti todettu, että tähän tilanteeseen ajautettiin ikäänkuin vahingossa. Liittyessä järjestöön ei ollut pyrkimyksenä aseellinen toiminta useidenkaui kohdalla, vaan vapautuminen siitä, koska oli annettu lupaus, että vapaaehtoiset saavat olla kotirintamalla, toisten jou-tuessa rintamalle.

Vuoden 1917 moninaiisiin tapahtumiin kuului vielä Venäjän lokakuun vallankumous, joka johti mm. van-kien vapauttamiseen. Siperiaan karkoitettut kansalaisemme saapuivat kotimaahan. Pelätyn, pahamaineisen Spalernajan vankilan portit avautuivat ja vangittuna pidetyt jääkäriilikkeeseen osallistuneet pääsivät vapauteen ennen tuomiota.

Vallankumousta seuraa aina yleinen sekasorto ja häiriötila. Meillä myös suoritettiin ryöstöjä, tehtiin murhia. Kahden eri ryhmän välille syntyi jopa aseellista toimintaa. Se antoi aavistuksen tuleviin vuoden 1918 tapahtumiin.

Ratkaisunajat

Kun ensimmäinen maailmansota 1914 alkoi, puhkaisi se Euroopan kansojen kesken vallitsevan vihamielisen ja epäluuloisen hengen. Näkemyksiä toteutettiin asevoimin. Pitkä sotien kausi alkoi aluevaltauksineen. Muodostui uusia pieniä valtioita, jotka kuitenkin vuoteen 1950, Suomea lukuunottamatta, upotettiin suurempien valtakuntien uumeniin.

Vuoden 1917 tapahtumat antoivat yhä selkeämmän kuvan tulevista tapahtumista. Kansallemme oli muodostunut kaksi toisistaan eroavaa ryhmänäkemystä, punainen ja valkoinen. Valkoisen näkemys nojautui yhteiskuntajärjestelmään, valtiosäännön antamaan yksilöturvaan. Pyrkimyksenä oli valtiollinen vapaus ja itsenäisyys.

Saavutuksen edellytyksenä oli venäläisen sotaväen karkoitus maasta sekä

yhteiskuntajärjestelmäämme vastaan tehdyn kumousyrityksen estäminen. Lokakuun vallankumouksesta tammikuun 1918 lopulle, jolloinka Pohjanmaalla riisuttiin venäläisiä sotilaita aseista, maamme olotila oli hyvin rauhaton ja epävakainen.

Varsinainen sota alkoi sunnuntaina tammikuun 28 päivä 1918. Suomen kansa oli ajautunut suurinpaan ajateltavissa olevaan onnettomuuteen, veljessotaan. Taistelurintama muodostui suunnassa länsi-itä. Linjalle kuuluneita paikkakuntia olivat Suodenniemi, Vilppula ja Rautu.

Kansamme oli vakavan ”elämä ja kuolema”-kysymyksen edessä, oltiin huolestuneita maan ja kansan yhtenäisyyden kohtalosta. Miten käy kotiseudun? Entä kodin? Kohtalo oli kuitenkin Lounais-Suomelle suoepa, vapautuminen sodan uhasta ja miehittäjistä tapahtui yhden yön aikana. Nopea käänne johtui siitä, että saksalainen avustusretkikunta nousi Hangossa maihin. Punakaarti pelkäsi jäävänsä saarroksiin, jolloin pääsy itään, Pietariin, olisi estynyt. Tapahtui nopea pako. Taloista otettiin hevosia ja mahdollisimman paljon ruokaa.

Ainoa sodan ääni kotirintamalla syntyi, kun punakaartilaiset pakoon lähtiessään räjäyttivät Auran rautatie-sillan. Räjähdys kuului varsin voimakkaana läheisiin metsiin, joissa majailtiin. Jäljellä olleet hevoset piilotettiin edessä olevaa kylvökautta ajatellen. Pelättiin mahdollisesti tulevia ruokavarojen ryöstöjä,joten tehtiin perheen käyttöä varten pieniä elintarvikekät-köjä.

Keksin mielestäni mainion kätköpaikan, kun piilotin siankinkun ja maitotonkallisen jauhoja riihen kiukaaseen. Ajattelin, ettei niitä sieltä huomattaisi hakea ja jos riihi poltettaisiin, liha saattaisi säilyä. Ruisjauhot laitettiin taikinatiinuun ja kasteltiin päältä. Näin ne eivät olleet enää kuljetuskelpoisia ja ne säästyivät. Kun kasteluun käytettiin kylmää vettä ja tiinua pidettiin viileässä paikassa, saattoi leipomisen siirtää sopivampaan hetkeen. Näin siis erilaisilla toimenpiteillä pyrittiin turvaamaan ravinnon saanti. Punakaartin äkillinen lähtö vaikutti edullisesti kotirintaman ravintotilanteeseen.

Keväällä 1918 oli elintarvike-tilanne vakavampi kuin yleensä oletettiin. Siemenviljan syönti tuntui varsin todennäköiseltä. Onneksi sota päättyi niin, että Amerikan avun jauhölähe-tykset saapuivat syötäväiksi ennen kylvöaikaa ja näin oma vilja voitiin käyttää siemenviljaksi. Kansamme oli jälleen kerran selvinnyt vaikeista koettelemuksista.

Vanha usesti lausuttu uskomus: Jumala on nähnyt niin paljon vaivaa Suomen kansasta, että sen ei anneta hukkua. Tätä uskomusta vahvisti vielä se onnellinen tilanne, kun kaikki pitäjän kymmenkunta valkoisten puolella taistellutta saapui onnellisesti kotiin.

1983 Erkki Isotalo

Lähetysjuhlat Tarvasjoella

Vuosisatamme ensimmäisellä kymmenluvulla järjestettiin pitäjässämme jo kahdenlaisia uskonnollisia ulkoilmajuhlia. Toiminta-alueeltaan laajempaa, johonka kuuluu mm. Afrika, sanottiin lähetysjuhliksi. Toisen juhlan nimikkeenä oli toimialueensa mukaisesti Japanin juhla. Myöhemmin jouduttiin tätäkin toimintaa laajentamaan. Tässä muistellut tilaisuudet ovat eri puolilla pitäjää pidetyt juhlat, ajoittuen vuosisatamme kahden ensimmäisen kymmenluvun vaihteeseen. Varhaisimmat juhlat oli pidetty jo vuosikausien ajan Herrasmanninjoen-Tarvasjoen-varrella sijaitsevalla Koivuhaka-nimisellä paikalla, joka sotien jälkeen on raivattu pelloksi. Alueen käyttöä pitkäaikaise-

na juhlapaikkana osoittaa se, että siellä oli ollut kiinteä puhujakoroke. Itse en siellä muista käyneeni, vaan ensimmäinen mainitunlainen tilaisuus jossa kävin, oli kirkon lähellä olevalla räätälimestari Valstenin pihalla – on nykyään Hellström.

Vuosittain näitä juhlia pidettiin eri paikoissa, kuten Herrasmannin, Rauhahinnan ja Puntarin pihapiireissä, 1920-luvun alusta rukoushuoneessa, kun se oli valmistunut. Mieleeni on jäänyt ajatus, että nämä tilaisuudet olivat yksinomaan puhetilaisuuksia. Myöhemmin on Leppämäessä, ehkä jo yli viiden vuosikymmenen ajan järjestetty vuosittain ”makasiiniseurat”. Kuten edellä jo ilmeni Valstenin juhlilla oli mielestäni ehdoton yliveto.

Ne olivat lehtimajanjuhlia. Jos kaikki perheenjäsenet eivät päässeet sinne samanaikaisesti, niin sitten käytiin, ainakin lähistöltä vuorotellen. Siellä kuunneltiin puheita, laulettiin ja kohdattiin iloisia tuttuja ja sukulaisia. Juuri iloisuus ja välittömyys oli tälle tilaisuudelle ominaista, jonka muistan. Se ei seitsemänkymmenenkään vuoden aikana ole unohtunut. Iltapäivällä koettiin sitten se jännittävä hetki, kun äidin antamalla kymmenpennisellä ostettiin rusinasoppaa. Oli jännittävää nähdä, annettaisiinko muuta kuin yksi väskynä, johonka se kyllä aina jäi, kun meillä pojilla ei, Mäntylän papan tavoin, ollut rohkeutta huomauttaa sopanjakajalle, että hän pitäisi pohjapuolen kautta.

Näin olivat asiat meidän pienempien kohdalla. Isommat, lähiaikoina rippikouluun pyrkivät pojat, nousivat tällöin kunnian ja miehuuden kukku-

loille, koska heillä oli niin paljon rahaa, että he pystyivät ostamaan 25 penniä maksavan limonaadipullon, niin se piti juoda mahdollisimman näyttävästi, tietysti suoraan pullon suusta. Kun metallilanka, jolla korkki oli sidottu, avattiin, seurasi siitä kova poksahdus ja korkki lensi tiehensä. Nämä poksahdukset antoivat juhlan tuntua koko tilaisuudelle. Näiden alkuvalmistelujen jälkeen pojat asettuivat näkyvälle paikalla ja jäntevässä haara-asennossa, pulloa korkealla pitäen, joivat sen viimeiseen tippaan. Ilmapiirin vapautuneisuus ilmeni puhujienkin pöydässä, kun he väliajalla, ravintolan antimia nauttiessaan, kirkkoherra Turtolan seurassa, hyväntuulisesti keskustelivat ja naurahtelivat. Juhlien jälkeen tunsu tyydytystä ja mielihyvää siitä, että oli saatu olla taas yhdessä miellyttävässä tilaisuudessa.

Erkki Isotalo, v. 1984

Seurakunnassamme vaihtunut työntekijöitä

Kuluneen kesän aikana tapahtui yllättävän monta henkilövaihdosta seurakuntamme pienessä työntekijäjoukossa. Pitkäaikainen suntiomme, seurakuntamestari **Niilo Kankare** siirtyi hyvin ansaitulle eläkkeelle 1. 6. ja hänen seuraajakseen tuli **Jukka Hirvelä**.

Seurakuntaamme neljatoista vuotta palvellut diakoni **Seija Aaltonen** siirtyi Liedon seurakuntaan työhön 1. 9. lukien ja hänen työtään jatkaa Tarvasjoella jo ennestään tuttu diakoni **Heli Kiviniemi**.

Puolet vähemmän aikaa kuin Seija Aaltonen seurakuntaamme palvellut sivutoiminen kanttori **Toivo Luomala** siirtyi Karinaisten seurakunnan vastaavaan tehtävään 1. 8. lukien. Uudeksi kanttoriksi saimme Liedosta yliopiston musiikinlehtorin **Samuli Hakkaraisen**.

Pari vuotta kirkkoherranviraston virastoapulaisena toiminut **Berit Nummilla** siirtyi liike-elämän palvelukseen 15. 10. lukien. Kansliatöitä nyt opettelee **Alli Kyyrö**, jolle taloudellinen jaosto tehtävän uskoi.

Seuraavassa lähtöajatuksia Niilo Kankareelta sekä Toivo Luomalalta.

Olet tehnyt vuosia kestäneen urakkasi seurakuntamme palveluksessa. Minkä olet kokenut antoisana työssäsi ja mikä on tuottanut huolta ja murhetta työsarallasi?

– Olen saanut kosketuksen seurakuntalaisiin kodeissa pidetyissä seurakuntailloissa tai kinkereillä. Muutenhan työ jäisi pelkästään virallisiksi toimituksiksi, kuten esim. jumalanpalvelukset ym. sakraalitoimitukset.

– **Työ kirkkokuoron kanssa on ollut "kuitenkin" erittäin antoisaa.**

– Huolta on tuottanut sivutoimisen viran rajoitukset. Liikaa työn hoitamisen makua.

Mitä ajattelet kirkkomusiikin voivan antaa tämän ajan ihmiselle?

Kirkkomusiikki on osa musiikkia. Varmasti se rikastuttaa kuulijansa ja

hän saa elämänsä hyvän sanoman laulettuna tai soitettuna. Jumalan kansa on laulavaa ja soittavaa, muodot vain ovat muuttuneet vuosituhansien aikana.

Mikä on mielestäsi kipein tarvittava uudistus edustamalla seurakuntatyön saralla?

Virsikirjauudistuksen jälkeen messusävelmistö, jotta epätietoisuus tulevasta messu-uudistuksesta selviäisi ja voitaisiin opetella perhejumalanpalvelusmessusävelmien lisäksi myös muut tulossa olevat sävelmät.

Uudistusten vitkuttelu ihmetyttää.

Terveisesi Tarvasjoen seurakuntalaisille:

Älkää jättäkö yhteistä seurakuntakokousta. (A.P.T.)

Kannatanko naispappetta?

Kyllä.

Kiitos!

Minä olin seurakuntaan ja seurakunta minuun tyytyväinen

Pyhäinpäivän tietämissä oli sopiva aika kysellä tänä vuonna eläkkeelle siirtyneen seurakuntamestari **NIILON KANKAREEN** muisteluja.

– Millä tavalla tulit ruvenneeksi näihin seurakunnan hommiin?

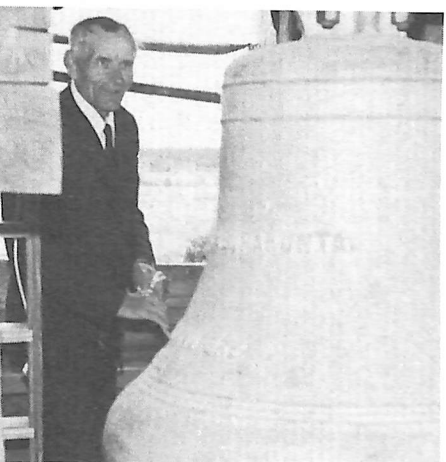
Siitä se alkoi, kun Frans Sarparanta, joka oli ollut 55 vuotta urkujenpolkijana, ei enää jaksanut sitä tehdä, niin minua, hänen vävyänsä, pyydettiin jatkamaan. Tätä tointa siis aluksi hoitelin, siihen asti kun urkujen palkeet sähköistettiin. Kirkon korjauksen aikana olin paljon siellä töissä, monenlaisissa. Vesijohto- ja viemäriojan kaivoin melkein yksin. Kassakaapin siirsinkin rukoushuoneelta arvoesineiden holviksi kirkkuone. Urkujen vaihtamisen aikana olin vanhoja purkamassa – tässä on yksi urkupilli muistona – ja uusien kokoamisessa apumiehenä. Näin ovat kirkkorakennus, sen laitteet ja esineet tulleet tutuiksi lattian alta tornin huippuun asti.

Vuodesta -69 lähtien minua pyydettiin haudankaivajaksi. En meinannut suostua tällaiseen tehtävään. Ajattelin, että olen niin ujokin ja siinä joutuisi paljon ihmisten kanssa tekemisiin. Mutta taloudenhoitaja oli mukava mies (muista se mainita!) ja sai lopulta minut suostuteltua siihen. Ehkä nelisensataa hautaa olen kaivanut.

Vuonna -76 tuli kysymykseen myös suntion tehtävien hoitaminen. Minua pyydettiin siihenkin. Panin kovin vastustaan. Oli jo viimeinen hakupäivä ja oli pula hakijoista. Taloudenhoitaja kovin pyyteli ja Ritva tyttärenikin taivutteli suostumaan. Viime tingassa vein pienen paperilapun, jossa ilmoitin haakevani virkaa. Siitä lähtien olivat kaikki kirkon ja hautausmaan hoitamisen monenlaaiset toimet minun huolenani. En siihen paljon mistään oppia saanut. Mutta pian totuin tehtäviin eikä sitten enää ujouskaan kiusannut. Mukavaa oli ja kaikki ihmiset ovat tulleet tutuiksi. Kaikki on helpolla mennyt.

– Mikä tässä kovin monipuolisessa virassa on ollut parasta ja mieluista?

Ihan ehdottomasti kaikki ne tehtävät, joissa on ihmisiä saapuvilla. Kun sai valmistaa kirkossa tapahtuvia tilaisuuksia ja toimituksia, sai laittaa kastepöydän, avustaa viikkiparia, järjestää ehtoollispöydän tai valmistaa kirkon siunaustilaisuutta varten. Niissä sai palvella ihmisiä. Sitä mukavampaa oli aina suorittaa tehtäviä, mitä enemmän oli seurakuntalaisia. Ne värit ja kynttilät oli mukava vaihdella tarkoituksen mukaan. Virrenveisuu ja erityisesti kuorolaulu oli kaunista kuunnella. Kellojen soitto oli aina juhlallista, kun ajatteli soittojen eri merkitystä. Sanomakellot teki mielen vakavaksi.

Vielä nytkin Kankareelta katsotaan aamuisin 10:n aikaan aukenevatko tänään tornin luukut...

Ja kun istuin siellä kirkossa omalla paikallani, käännyin aina ja katselin sinne kirkkoon onko kaikki hyvin ja totesin että toimitus sujuu meiningin mukaan.

– Entä mikä oli mahdollisesti raskasta tai vaikeata näissä tehtävissä?

– En tiedä – kun ei tainnut olla mitään vaikeaa tai raskasta.

Ei minua pelottanut koskaan haudankaivu, – vaikka lapio vähän kolah-

tikin joskus. Se oli tärkeä ja välttämätön tehtävä. Jokaisen paikka se hauta kerran on. En myös koskaan ruumishuoneessakaan tuntenut kammoa. Vakavalla mielellä näitä toimitin, mutta ei se vaikeata ollut. Eikä koskaan kukaan seurakuntalainen, ei esimies eikä työtoveri sanonut pahaa sanaa. Ei silloin mikään työ ollut raskasta.

– On varmaan joskus ollut tilanteita, joissa joku neuvokin on ollut tarpeen?

– Niin – no juu – kyllä kai! Kun viikkipari siinä kirkon prostuassa melkein tärisee jännityksestä niin minä vaan juttelin.

– Ei tässä mittään – – ihan mukava homma tämä on – – menette vaan rahallisesti soiton tahtiin – – ei ole kiirrutta – –, ei vielä, ennenkuin minä menen sanomaan, että kanttori alkaa soittaa –.

– Eivät ihmiset aina muista silti vaikka juuri olis neuvonut ja näyttänyt. Sitten joskus tositalanteissa täytyi vaikka tornista huutaa huikata...

Tuota olen joskus sepeleitten laskun suhteen ajatellut, ettei saisi olla niin pitkäväiteistä. Ei siinä hosua saa, mutta sujuvasti saisi tulla seuraava. Ja sitten kuin toisen kerran lasketaan ne kukkasit haudalla ei enää tarvittaisi vuoroja katella.

– Mitä mieltä olet tarvasjokilaisten tavasta istua kirkossa ovensuupuolella?

– No mää olen ajatellut, että mitä ne oikein pelkää –! Kun suntio sieltä etuosasta katselee, niin ajattelee, – olis se paljon kodikkaampaa ja tuttavallisempaa kun oltais yhdessä koossa. Kuultaisikin paremmin mitä meille sanotaan, ja kun pöytäkin on katettuna siellä edessä... Mutta – jos se on siinä fariseuksen ja saattaan kertomuksessa –! Kun saatais ne vaan sinne fariseuksen paikalle! Sieltä se armo löytyy melkein paremmin kun Herran pöytäkin on siellä likempänä –.

Toivo Luomala johtaa Tarvasjoen kirkkokuoroa Tarvashovissa 4. 9. 1982

– Nyt olet jättänyt tämän erikoislaatusen viran, jonka aikana olet kuunnellut satoja saarnoja, kohdannut ihmisiä elämän ja kuoleman tilanteissa. Onko se jotenkin vaikuttanut omaan elämäsi?

– Kyllä kai se jollain lailla, paljonkin, – mikä se sana olisi – on kypsyttännyt, – pannut ajattelemaan omalta kohdalta iankaikkisen elämän asioita. Suntu on joka kerta ehtoollisella sen portin avaamisen ja sulkemisen tähden, – aina siinä sen anteeksiantamuksen myös itselleen saa.

Olen siitä johdattuksesta Jumalalle kiitollinen, että tulin tämän viran otta-neeksi. Kyllä se hyvä ja mieluinen oli.

Tässä yhteydessä vielä pitää sanoa parhaat kiitokseni seurakunnan työntekijöille ja kaikille seurakuntalaisille erinomaisesta yhteistyöstä. Minulta jäi ne kiitokset sanomatta, kun en osaa puhetta pitää. Työni jatkajalle toivotan menestystä ja siunausta niin- kuin minäkin sain kokea.

Ja pane siihen loppuun vielä se virrenvärsy minulta kaikille:

"Kirkkoon kun kellot kutsuvat suo sinne tiemme johtaa..."

Jututtamassa kävi Alli Koskiranta

Kristinoppi Synti on luopumista Jumalasta

Suomen luterilaisen kirkon Kristinopin mukaan synti on sydämen luopumista tai vieraantumista Jumalasta. Luopuminen syvenee asteittain. Kristinopissa näitä asteita mainitaan kuusi aistillisuudesta aina kapinaan Jumalaa vastaan.

AISTILLISUUS:

Ihminen antaa ruumiillisten himojen hallita itseään.

MAAILMALLISUUS:

Ihminen rakastaa maailmaa ja sen aarteita enemmän kuin Jumalaa.

ITSEKKYYS:

Ihminen etsii kaikessa omaa etuaan.

YLPEYS:

Ihminen ihailee ja korottaa itseään ja haluaa tulla toimeen vain oman itsensä varassa.

EPÄUSKO:

Ihminen ei anna Jumalalle sitä kunniaa, että hän joka päivä tarvitsisi Jumalaa yhä enemmän.

KAPINA:

Ihmisen kapina Jumalaa vastaan: ihminen haluaa tulla kokonaan riippumattomaksi Jumalasta ja kieltää hänelle tulevan kunnian.

Kauneimmat joululaulut lauletaan 12. kerran

Kauneimmat joululaulut lauletaan tulevan joulun aikoihin 12. kerran. Lähes kaikki kirkkomme seurakunnat ovat tapahtumassa mukana tavalla tai toisella. Tapahtuman saama suosio tuntuu yhä lisääntyvän.

Suomen Lähetyseuran 125-vuotisjuhlien merkeissä on tänä vuonna tuotettu Kauneimmat joululaulut-levysarja. Jokainen hiippakunta on musiikkiryhmiensä ja kuorojensa voimin tuottanut yhden levyn. Kahdeksan levyn sarja on ainutlaatuinen. Sarja sisältää lähes 200 joululaulua.

Seurakuntien järjestämät Kauneimmat joululaulut-tilaisuudet ovat yleensä

sä konsertteja tai yhteislaulutilaisuuksia. Näihin tilaisuuksiin osallistui viime vuonna noin 383.000 henkeä. Myös ulkomailla – Ruotsissa, Kanadassa, Tansaniassa ja Australiassa järjestettiin joululaulutilaisuuksia suomalaisten siirtolaisten keskuudessa.

Viime vuonna seurakuntien järjestämien konserttien ja yhteislaulutilaisuuksien kautta saatiin lähetystyölle yli miljoona markkaa.

Seurakunnassamme laulamme joululaulut **su 16. 12. klo 19 kirkossa** kanttorimme Samuli Hakkaraisen johdolla. Tule mukaan laulamaan!

Joululahja lähetystyölle

Perinteinen joululahja lähetystyölle kerätään 18. kerran. Tänä vuonna osoitamme lahjamme Botswanan vammaisille ja opetus- ja kasvatustyöhön Pakistanissa.

Lähetyseura on aloittanut vammaistyön Botswanassa. Siellä vammaiset on perinteisesti jätetty majojen ulkopuolelle vailla mitään huomiota. Vammaisille järjestetyt kuntoutusleirit ovat osoittautuneet merkitykselliseksi. Sekä kuntoutus että leireillä annettu kristillinen opetus ovat nostaneet vammaisten ihmisarvoa.

Pakistanissa kirkko on nähnyt lasten koulunkäyntimahdollisuuksien luomisen ja ylläpitämisen tärkeäksi. Siellä kristityt ovat kuuluneet yhteiskunnallisesti kaikkein köyhimpään kansanluokkaan. Suomen Lähetyseuran perustamat ja ylläpitämät koulut ovat ainoa mahdollisuus luoteisen rajamaakunnan kristityille lapsille saada opetusta. Kirkolla on viisi alkeiskoulua, joista yksi on keskiasteen koulu. Nyt Peshawariin on saatu uusi koulu. Sen ylläpitäminen kysyy uusien opettajien palkkaamista ja materiaalihankintoja.

vähän oudoksuen seurueemme miehenkin: – ihan kalju pää, silmälasit, kovin vaalea, – ei ole meidän miesten näköinen.

– Onko tuo kollega?

– On.

Ymmärtävä nyökkäily. Kuljimme taas jonkun matkaa.

– Onko sinulla puhelin?

– On.

– Onko sinullakin?

– On.

– Tuolla hotellissa?

– Niin.

– Minä tahtoisin soittaa sinulle...

Tulimme turistikaupan kohdalle. Tiesit, ettei sinne saa tulla edes sisälle, siellä asioidaan vain ulkomaan valuutalla. Jäit siis ulkopuolelle odottamaan. Hetken kuluttua jatkoimme matkaa. Tuollapa pikkutyöt hyppäivät tvistiä pitkän kuminauhaleikin avulla ihan niinkuin meilläkin. Lasten leikit ovat samoja yli rajojen. Näytti

Noin 150 seurakuntaa suorittaa alueellaan suurjakelun: jakaa kotelot tai postisiirtokortit koko seurakunnan tai tietyn alueen jokaiseen kotiin. Seurakunnat ovat entistä aktiivisemmin toteuttamassa joululahjakeräystä. Mm. seurakuntien tilaamien postisiirtokorttien määrä on noussut huomattavasti.

Tarvasjoella saimme keräyskotelot koteihin adventin alkaessa. Kokoa kotelo ja kerää siihen joulua odotellessasi joku kolikko ja kun tulet joulunäkän kirkkoon tuo kotelo mukana **kirkon käytävän pylvässä olevaan keräyslaatikkoon**. Näin saamme reippaasti yli 1 000 mk Botswanan vammaisille ja opetustyöhön Pakistanissa. Voit tuoda kotelosi myös pankkiisi. Samoin **jouluyön messussa 24. 12. klo 22** voit antaa kolehdin tähän.

hyvin ymmärtävän, kun siitä keskenämme juttelimme.

Me olisimme jo huomenna Helsingissä. Sinulla on varmaan Jerevanissa koulupäivä ja kouluun mennessäsi on ylläsi kaikille yhteinen kouluasu: musta mekko, valkoinen röhhelöesiliina ja iso valkoinen harsorusetti mustassa tukassasi, – tai ehkä rusetti on eri värinen eri luokilla.

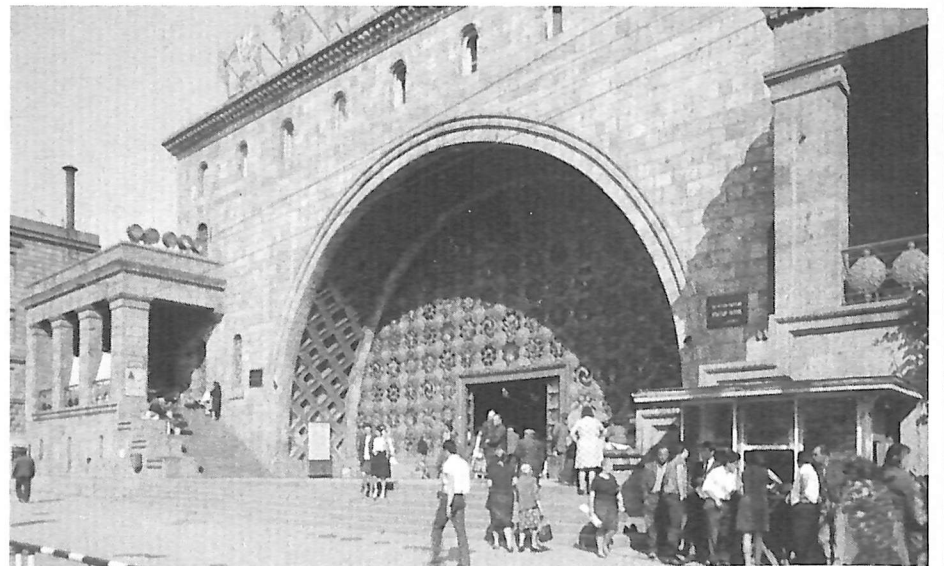
Menimme teehuoneeseen – baariin – istumaan, nauttimaan jotain ja levähtämään. Iloiset vilkutukset puolin ja toisin. Vähän haikaa katse.

Tuskin koskaan enää tapaamme – ZOJA, armenialaistyttö –.

Ei ole mitään mahdollisuutta pitää yhteyttä – paitsi yksi ainoa – satelliittiyhteys, tämä:

”– heidän enkelinsä taivaassa näkevät aina minun Isäni kasvot, joka on taivaassa –.”

Muistiin kirjoitettu kotona Vapun aattona-84
A.K.

JOULUMYYJÄISET

su 9. 12. klo 12

Tarvashovissa

- ☆ lähetys- ja diakoniapöydät edustavat seurakuntatyötä
- ☆ käsitöitä, ruokaa, leivonnaisia
- ☆ joulukinkku arvotaan lähetystyön hyväksi

TERVETULOA!

P.s. lahjoitustavarat pöydille ajoissa ennen klo 12!

ZOJA – armenialaistyttö Tuokiokuva seurakuntamatkalta

Aurinkoinen iltapäivä huhtikuuisessa Jerevanissa. Nyt olisi vielä mahdollisuus käydä basaariin (=suuri kaupahalli). Jos löydämme paikan, näemme myyjien ja ostajien markkinat.

Suuntaamme vilkkaille pääkaduille. Muutaman korttelin käveltyämme liityt seuraamme. Katselit lämpimästi hymyillen, vähän ujosti, mutta luottavasti. Et pyytänyt mitään, vaikka olit luultavasti ennenkin seuraillut turisteja. Kuuntelit vierasta kieltä. Yritettiin tutustua. Kävi selville, että osasit hiukan englantia – minä vielä vähemmän. Ei oikein keskustelu onnistunut. Sitä enemmän katselimme toisiamme varmaan puolin ja toisin miettien – millainen mahtaa olla sinun kotisi, sinun maailmasi. Vilkaisin jalkineitasi: paksumuoviset sukat ja turkisvuoriset kengänlättänät! Sinullepa annan ne polvisukat, jotka ovat tässä pienessä muovikassissa. Oli siellä purukumikin. Mikä hymy! Välittömästi ojensit kiitokseksi sireeninoksat kädestäsi. Niitä oli vain kahdelle. Samassa hävisit, – mutta juoksit pian taas meidät kiinni. Nyt taitoit suklaalevyistä palasen jokaiselle.

Vilkkaan monikaistaisen kadun ylittäminen oli liikennevaloista huolimatta melkoista sählinää ja tuotti vieraille vaikeuksia. Sinä pujottelit edellä ihan

tottuneesti ja seurasit, että kaikki olimme onnellisesti päässeet yli. Kun matkanjohtaja kysyi, tiedätkö missä on basaari, – olit innokkaana selittämässä ja lähdit tietysti opastamaan. Sukkapussi keikkui ranteessasi. Sinne oli jo pistetty pikku pallosikin. Tärkeän tehtäväsi tuntien ilmoitit:

– Minun nimeni on Zoja.

– Montako vuotta olet käynyt koulua?

Sormet näyttivät seitsemää. Sopi hyvin. Sellaiselta 13–14 vuotiaalta näyttitkin.

Tultiin basaariin. Valtava myyjien ja ostajien tungos, vihannesten, hedelmien ja kaikenlaisten maalaistuotteiden paljous, ääntä ja ilmettä, hajua ja väriä. Koetimme pitää ryhmän koossa ja laukut tallessa. Sinä et ollut siellä ensi kertaa. Heti huomasit, kun joku meistä jäi vähän erilleen. Sinä jäit myös. Ja kun asianomainen hämmästyneenä vilkuili ympärilleen – mihin ne toiset joutuivat – näytit heti: tuolla ne ovat. Ja niin olimme taas koossa. Olisit varmaan tiennyt kertoa mitä olivat ne lähes metrin mittaiset soikeat ohuet ”lätyt”, joita käärittiin rullalle ja pistettiin semmoisenaan ostajien kainaloon, tai mantelipötkyt, joista eukot tyrkyttivät maistiaisaloja.

Lähdettiin paluumatkalle. Katselit

Kunnan vuoden 1985 talousarvio – kunnan sekä yksityisten kuntalaisten vaikutusmahdollisuudet

Yleistä

Kunnallislain 80 §:n mukaan kunnanvaltuusto hyväksyy kunnalle jokaista varainhoitovuotta varten talousarvion. Talousarvioon on otettava varainhoitovuoden menot ja tulot. Menoihin luetaan myös käyttövaraus- ja siirtomäärärahat sekä siirrot rahastoihin ja poistot. Talousarvioon on lisäksi otettava viimeistä edellisen varainhoitovuoden tilinpäätöksen osoittama ylijäämä tai alijäämä. Talousarviossa on osoitettava varat menojen suorittamiseen.

Kunnallislain 82 §:n mukaan talousarvio on hyväksyttävä viimeistään joulukuussa.

Talousarvio on jaettu kymmeneen pääluokkaan. Kuhunkin pääluokkaan sisältyy yhden hallintoaaran menot ja tulot (esim. järjestystoimi, sosiaalityö, sivistystoimi). Rahoitustoimi ja pääomatalous muodostavat omat pääluokkansa. Pääluokat on jaettu vastuualueittain luvuiksi. Luku muodostaa yleensä hallinnollisen vastuualueen (esim. lautakunta), mihin sisältyy sekä menot ja tulot. Luvut on jaettu momenteiksi, jotka ovat meno- ja tulolajeja (esim. palkat, tarvikkeet, huoneistomenot). Momentit jakaantuvat tarpeen mukaan alamomenteiksi kirjapidossa.

Kunnan vuoden 1985 talousarvio

Talousarvion laadinta alkaa siten, että hallintokunnilta (lautakunnilta) pyydetään tiettyyn aikaan mennessä ehdotukset oman hallintokuntansa talousarvioksi. Hallintokunnille on annettu ohjeet, "raamit", jonka puitteissa talousarvioehdotus tulisi laatia. Sen jälkeen, kun lautakuntien ehdotukset on saatu elo-syyskuussa, alkaa saadun materiaalin muokkaaminen, täydentäminen ja sopeuttaminen vallitseviin taloudellisiin reaalioloihin. Talousarvion laatijan käsiä sitovat monenlaiset tekijät, kuten lainsäädäntö, kuntaa sitovat sopimukset ja sitoumukset jne. Talousarvion laadinnan lähtökohdatietoina on myös selvittävät ajateltavissa oleva veroäyrimäärän nousu sekä sovellettava veroäyrimäärä hinta. Vuoden 1985 talousarvio on laadittu siltä pohjalta, että veroäyrimäärä pysyy entisellään eli 16,5 penninä. Äyrimäärän nousuksi on arvioitu vuoden 1984 tuloista 9 % ja vuoden 1985 tuloista 8 %. Arviot ovat varsin varovaisia. Talousarvion tasapainottamiseen tarvittavan lainanoton taso on myös pidettävä mielessä.

Talousarvion kireyden tai keveyden omalta osaltaan määrää kunnan investointiaste. Tarvasjoella on investointiaste, kunnan voimavarat huomioon ottaen, ollut varsin korkea jo useamman vuoden. Tämä merkitsee sitä, että ns. käyttötalouspuolelle (0-8 pääluokka) on voitu varata määrärahoja vain välttämättömään, jotta pääomamenojen (9. pääluokka) katteeksi voitaisiin käyttää osaa kunnallisveron tuotosta. Vuoden 1985 talousarvioehdotuksessa voidaan kunnallisverolla kattaa 54 % menoista.

Verotulojen ohella toinen merkittävä tulolaji on valtionosuudet, jotka meillä edustavat kaikista tuloista n. 16 %. Lainanoton osuus puolestaan on ollut vuosittain 3-8 %. Vuoden 1985 talousarviossa %-osuus on 9.

Vuoden 1985 talousarvioehdotuksen loppusumma on 15,4 milj. markkaa. Nousua edelliseen vuoteen verrattuna on 7,4 %. Talousmenojen nousu on 12,2 %. Talousarviosta käytötalouden käyttömenojen osuus on 85,4 % ja pääomamenojen osuus 14,6 %.

Suurimmat pääluokat (hallinnonhaarat) ovat sosiaalityö (osuus kokonaismenoista 23 %), sivistystoimi (23 %) ja terveydenhuolto (15 %). Suurin prosentuaalinen nousu edellisestä vuodesta on sosiaalityössä (23,6 %), liike- ja palvelutoimissa (22 %d), sivistystoimissa ja terveydenhuollossa (17 %).

Yleinen käsitys on, että kunnat voivat vaikuttaa talousarvionsa laadintaan suhteellisen vähän eli suuri osa talousarvion menoista on joko lakisääteisiä tai muuten kuntaa ennakkoon sitovia. Näin asia todellisuudessa onkin varsin pitkälti. Kunnan tulee lakisääteisesti hoitaa useita keskeisiä yhteiskunnallisia tehtäviä, kuten koulutoimi, kansanterveystyö, sairaalatoimi yleensä, moninaiset sosiaalihuollon palvelut jne. Oman lukunsa ansaitsevat kuntainliitot, joiden talousarviot paisuvat moninkertaisesti yli sen kasvun, mitä peruskunnilla on mahdollista omissa talousarvioissaan. Kuntainliitto vain ilmoittaa, mikä on kunkin kunnan maksuosuus. Kunnan lopullinen maksuosuus kuitenkin määräytyy todellisen käytön mukaan. Vuoden 1985 talousarviossa on kuntainliittojen maksuosuuksiin varattu yhteensä 3,1 milj. markkaa eli 20,4 % talousarvion kokonaismenoista.

Vaikka kunnan menomäärärahat ovat suureltaosin jo ennakkoon sidottuja, voi kunta kuitenkin itsehallintonsa puitteissa päättää suurestakin osasta määrärahoja. Mikäli kuitenkin näihin hankkeisiin, virkoihin jne. halutaan valtionosuuksia (ovat valtionosuuksiin oikeutettuja), tulevat ne ja niiden toteuttaminen valtion toimenpiteistä riippuviksi. Hanke tai virka tulee ensin saada mukaan valtakunnallisiin suunnitelmiin. Kun valtion varat ovat tunnetusti rajalliset, voi ko. hanke siirtyä vuosiakin eteenpäin.

Kunnan vuoden 1985 talousarviossa on tiettyjä menoryhmiä, joiden osalta kunnalla on itsenäinen päätäntävalta. Tällaisia ryhmiä ovat mm. kunnan omat investointihankkeet (1,6 milj. mk), erilaiset avustukset (0,55 milj. mk), kiinteistöjen kunnossapitoon liittyvät hankkeet (0,13 milj. mk) jne. Kunnalla on myös mahdollisuus vaikuttaa jonkin verran valtionavullisen toiminnan laajuuteen.

Miten suureen osaan talousarvion kokonaismenoista kunnalla on täysin itsenäistä päätäntävaltaa? Tähän kysymykseen on vaikeaa antaa yksiselitteistä ja tarkkaa vastausta. Aluksi olisi selvittävä, mitä tarkoitetaan käsitteellä "itsenäinen päätäntävalta". Kunnan itsenäinen päätäntävalta jää arviolta 20-30 prosenttiin talousarvion kokonaismenoista.

Miten sitten yksityinen kuntalainen voi vaikuttaa talousarvion laadintaan? Suoranaiset vaikutusmahdollisuudet ovat vähäiset, se täytyy myöntää. Kuntalainen voi kuitenkin välillisesti vaikuttaa talousarvion sisältöön ainakin kahdella tavalla.

Kunnallislain 36 §:n mukaan kun-

Raittiuspoliisin muistelmat

Itsenäisen Suomen ensimmäisiä lakeja oli 1919 yksimielisesti hyväksytty kieltolaki. Sen toteuttamiseksi kunnat perustivat raittiuslautakuntia. Näiden lautakuntien tehtäväksi tulikin lähinnä poliisiviranomaisten avustaminen lain valvonnassa. Tarvasjoellekin valittiin tehtävää hoitamaan varsin arvovaltainen lautakunta, jonka sihteerinä toimi opett. Väinö Vastamäki, rahastonhoitajana kirkkoh. Väinö Raitala sekä raittiuspoliisin oikeudet saaneina jäseninä Matti Herranen, Antton Haavisto, Oskari Uusitupa ja allekirjoittanut. Sain myös kunnian toimia puheenjohtajana. Ehkä nuoren ikäni ja keskeisen asuinpaikkani vuoksi minusta myös tuli poliisin vakainainen avustaja. Minulla sattui myös olemaan vartiotehtävään sopiva auto: umpinainen T-mallinen Ford. Minulla oli myös lautamiestoimeni vuoksi yhteyksiä oikeusviranomaisiin ja jonkin verran laintuntemusta, joka olikin tärkeää, koska raittiuspoliisin oikeudet ja velvollisuudet oli tunnettava tarkoin. Niiden tuntemattomuudesta oli ikävänä esimerkkinä silloin maakunnassa hyvin tunnettu ns. Maskun vaijerijuttu. Maskussa tohtori Piintilä oli ajanut loistautollaan raittiuslautakunnan jäsenen trokarien turmaksi yli tien vetämään vaijeriin. Kaikki ei ollut asetusten mukaisessa kunnossa ja raittiuslautakunta tuomittiin maksamaan suuria korvauksia.

Tämä riittääköön esipuheeksi niille kertomuksille, joita nyt muistini mukaan aijon tuolta ajalta kertoa. Sanomalehtileikkeet pidätyksistä ja tarkat tiedot tapahtumista olen kertonut muistikirjassani, jonka olen jättänyt aikoinaan Marttilan piirin nimismiehelle. Haluan vielä sanoa, että Tarvasjoella varsin hyvin noudatettiin kieltoa, eräitä pieniä poikkeuksia lukuunottamatta. Siksi raittiuspoliisit ja viranomaiset työllisti lähinnä rannikolta sisämaahan suuntautunut salakuljetus, jota ulkokuntalaiset yrittivät pitää jämme lävitse.

Ensimmäinen kertomukseni tapahtui siihen aikaan, jolloin Tarvasjoella ei ollut valtion poliisia ollenkaan. Rasiola oli kyllä jo muistaakseni valittu poliisiksi, mutta hän ei ollut vielä saapunut pitäjään. Eräänä keuhkatalven aamuna aikaisin siskoni herätti minut ja kertoi nähneensä kahden hevoskuorman, joilla oli kolme miestä, menevän Marttilaan päin. Hänestä kuormat olivat sen muotoisia, että niissä voisi olla pirtua. Hyppäsin sängystä ylös ja hälytin puhelimella erään Marttilan suunnan raittiuslautakunnan jäsenen kuormia vastaan. Perään lähdettyäni havaitsin Paimion tienhaarassa jälkien kääntyvän siihen suuntaan, jolloin katsoin etsimisen yksin mahdolliseksi. Ollessani sitten päivällä myllyssä kuulin, että Juvan Noholan metsässä oli nähty kaksi outoa

nan jäsenellä on oikeus tehdä aloitteita kunnan hallintoa ja taloutta koskevissa asioissa. Kuntalainen voi myös vaikuttaa asioihin luottamushenkilöiden välityksellä. Näissä molemmissa tapauksissa asia tulisi saattaa vireille riittävän ajoissa, jotta se ehdittäisiin valmistella ja myönteisessä tapauksessa ottaa mukaan talousarvion valmisteluun ja käsitteilyyn.

Talousarvio on kunnanvaltuuston hyväksymä, kunnan muita viranomaisia sitova suunnitelma kunnan talouden hoitamisesta asianomaisena varainhoitovuotena. Se vastaa tulo- ja menoarviota, jonka eduskunta varainhoitovuodeksi kerrallaan hyväksyy valtiontalouden hoitoa varten.

Stig Nyberg
Kunnanjohtaja

Hannes Heikkilä nuoruutensa päivinä.

hevoskuormaa. Silloin minä arvasin heti, että siellä ovat nuo aamulla havaitut kuormat. Teimme sotasuunnitelman kuinka hämärän tultua yllätämme salakuljettajat. Herranen tuli hevosella Vastamäen kanssa ja minä sain Jussi Vesamon kaverikseni.

Olin edeltä lähettänyt tiedustelijan, jota emme kuitenkaan tavanneet. Meillä oli matkassa hyvä onni ja löysimme Vesamon kanssa miehet kuormineen. He olivat juuri hämärän tultua aikeissa jatkamaan matkaa. Minä tökkäsin heti käteni kuormaan ja havaitsin siinä olevan kaksi vahvaa hevoskuormaa pirtua. Tilanne oli minulle ensikerralla aivan outo, enkä tiennyt miten menetellä. Onneksi Herrasen hevonen tuli miehineen samaan aikaan paikalle ja sotakokemusta omannut Herranen otti johdon käsiinsä. Kuormat ja miehet tarkastettiin. Aseita ei heillä ollut kuin pitkäteräiset puukot rekien pohjilla. Miehet osoitautuivat kolmeksi veljekseksi Pohjanmaalta. Vanhin oli johtaja, joka avomielisesti valitteli nuorempien veljensä huonoa onnea, kun heti ensimmäisellä kerralla joutuivat kiinni. Hän sanoi, että ei ollut koskaan ottanut aseita mukaansa, koska niitä tiukan paikan tullen tulisi myös käytettyä. Hän oli luottanut hyvään tuuriinsa. Jos se oli matkassa, ei pala vaikka ajaisi nimismiehen pihaan.

Niin siitä lähdettiin asioita selvittämään paikallispoliisille Jussi Virolan Prusilan taloon, jonne metsätietä olikin lyhin matka. Nuoremmat veljekset ajoivat Herrasen ja Vesamon valvonnassa pirtukuormia edellämme. Vanhin veli, joka sanoi sukunimekseen Siltanen, istui minun reessäni ja Vastamäki ajoi Herrasen hevosta jonon viimeisenä. Yhtäkkiä Siltanen teki huvittavan kysymyksen: "Kuka se on tuo pikkupoika, joka ajaa viimeistä hevosista?" Vastasin: "Kyllä se jo alkaa olla aikamies." Vastamäkihän oli tavallista kookkaampi, jonka kysyjäkin tuli myöhemmin huomaamaan.

Matkalla kysyin Siltaselta, joka vaikutti kunnan mieheltä, kuinka hän oli tullut ryhtyneeksi tällaiseen rikolliseen toimintaan. Hän vastasi, että siihen oli suuri viettelys, koska ei kieltoakia tarkemmin valvota. Seuraavilla kerroilla hän sanoi kyllä Tarvasjokea välttävänsä. Vastasin: "Kyllä rehellinen työ pienemmälläkin palkalla sentään kannattaa, kun saa pitää hyvän omantunnon." Yhdyin kyllä häneen siinä, kuinka kieltoainasetukset ja valvonta olivat puutteellisia. Esim. vain viiden kilometrin säteellä rannikolta sai takavarikosta palkkion. Niinpä tällaisen yksityisenä harrastuksena suoritettun operaation tuloksena sai valtio ilmaiseksi 1200 l. pirtua ja kaksi hevosta ajokaluineen.

Kun TV tuli taloon

Hannu Mansikkaniemi
apulaisprofessori, Turku
Tarvasjoki 1947–57

Eräänä aamuna, kun kiipesimme re-put selässä ylös kansakoulumme jyrkkää mäkeä, pysähtyi poliisin Jouko äkkiä kuin näyn nähneenä ja rupesti vuodattamaan:

– Olis se vaan hienoa, kun meilläki olis näköradio, niinko Amerikas. Sais katella jalkapalloo kaiket päivät. Ei tarttis mennä elokuviinka Seurantalol, kotona vaan kääntäis nappulaa ja näkis kaikki hienot filmit. Eikä maksais mittään! Näköradio on semmonen ihan ko tavallinen radio, mut siihen etteen, sen kankaan kohral tulee kuva.

Me muut kuuntelimme hiljaisina Joukoa, joka aivan kuin muita maailmoja katsellen selitti käsillään, peukalo vanttuausta vilkkuen millainen näköradio oli. Kukaan ei kuvitellutkaan, että Jouko valehtelisi, koska tiedettiin hänen kaiket illat lukevan erikoisia lehtiä.

– Ei semmost tänne Suameen kosaan tul! No, Amerikas on ny aina ollu suklaat ja karamellei... ja ilmapalloi, vaik mitä! Ei tänne kumminkaan mittään saara, epäili Vestinin Seppo vetäen kaksin käsin karvalakkiaan korvalerpuista syvemmälle.

– Varmasti tulee joskus, tokaisi Jouko haastamatta sen kummemmin riitaa. – Siäl Amerikas presidenttikin pitää puheita näköradios, kaikki näkevät Valkosen talon ja...

– Olis se hianoo, ko meilläki Paasikivi ruppei puhumaan klasit pääs tuvan nurkas: Kansalaiset – meepörjare! matki Uudentalon Jaska suutaan maiskauttaen presidentin uudenvuoden radiopuhetta. Kaikki nauraa rähttivät.

Pimeässä ajoimme harhaankin, kunnes osuimme Prusilan pihaan. Sieltä soitimme nimismiehelle kutsuen kaksi poliisia saalista noutamaan. Poliisit viipyivät monta tuntia niin, että me ja talonväki väsyimme odottamiseen. Veljeksetkin taisivat katua helpoa antautumistaan, kun heille selvisi, ettemme me mitään oikeita poliiseita olleetkaan. Viimein sieltä Suvanto tuli yhden kaverin kanssa ja minun piti lähteä nuorimpana heidän mukanaan yösydännä nimismiehelle raporttia tekemään.

Kaikesta huolimatta tapaus oli meille raittiuslautakunnan jäsenille suuri hetki. Ensikerran oli kala tarttunut onkeen. Oli tehty ensimmäinen ja suurin Marttilan piirin takavarikko. Monta kertaa ennen meidät oli kutsuttu valtion epämurkavan ja vaarallisen vaijerin taakse vartioon, mutta turhaan. Myöhemmin, kun Rasila tuli pitäjään, me hylkäsimme kaikki valtion varusteet: vaijerin ja raskaan piikkimaton, jotka vaihdettiin keveään piikkilautaan. Ainoa käytössä ollut valtion varuste oli kaasupistooli. Kun takavarikoituja pirtuautoja kerääntyi paljon, käytimme niitä omalla vastuulla takaa-ajoihin. Niihin Rasila usein osti vielä omilla palkkarahoil- laan bensiinin, kun valtion myöntämät matkarahat oli käytetty loppuun. Myöhemmin minä sain raittiuslautakunnalta 20 mk. vartiokerralta autonvuokraa. Siinä oli meidän budjettimme.

Toiminta oli totista leikkiä, joskin vähän vaarallista. Se sopi hyvin nuoruusiän harrastukseksi. Tulihan siinä raittiusaate ja isänmaallinen lainkuuliaisuus elettyä todeksi. Myöhemmin kerron lisää takavarikoista, joissa vastustus olikin jo kovempaa ja taitokin joutui tosi kokeeseen.

Hannes Heikkilä

*Kirjoitus lunastettu
radion kirjoitus-
kilpailussa 1983*

Jostain kummasta syystä opettajakin kertoi sinä päivänä näköradiosta. Oli kait lukenut samoja lehtiä kuin Joukokin.

– Tiedättekös millaisiksi amerikkalaiset kuulemma vähitellen muuttuvat! Kukaan ei osannut sanoa mitään. Kaikki vain tuijottivat opettajaa, joka salaperäisen näköisenä nosti tuolinsa pöydän sivuun korokkeelle ja istuutui kylki luokkaan päin. Sitten hän rupesti selkää kyyryssä tuijottamaan vastapäistä ikkunaa, kyynärpäät polvissa ja leuka kämmenissä.

– Kun amerikkalaiset näin illasta toiseen tuijottavat kotonaan näköradiota, niin sanotaan, että heille kehitty vähitellen niin sanottu televisioleuka! Tämöinen pitkä... pitkä alaleuka, sanoi opettaja hymyillen ja venytti leukaansa niin että hampaat irvistelivät. Vain muutamat hoksasivat nauraa – tai uskalsivat.

Tuo koulupäivä, lähes vuosikymmenen takaa, välähti ensimmäisenä mieleeni, kun Sirpa juoksi meille sisään hengästyneenä ja huusi jo portaissa:

– Äiti, äiti! Laineen mammal on televisio! Määki saan mennä illal sinne kattomaan.

– Älä nyt! Mitä sää ollenka jutteletka! Vai on sil televisio, kuului äiti päiväittelevän ihmeissään.

On se vaan kumma, että Laineen mamma näkee tässä kylässä ensimmäisenä Valkoisen talon... on syntynyt kuin kaari Amerikasta Atlannin yli Laineen mamman tupaan. Ja, että juuri Laineen mammalle kehittyy täällä ensimmäinen televisioleuka! risteilivät kuvat päässäni.

Kyllähän minä lukiolaisena jo tiesin, että ne olivat täysin lapsellisia ajatuksia, mutta jostain... jostain ne vaan tulivat. Olihan televisiosta paljon kirjoitettu lehdissä, mutta se oli tuntunut samanlaiselta kaukaiselta tarinalta kuin jutut YK:sta tai pääministerien lentämisistä maasta toiseen, jotka eivät mitenkään kosketa tavallista ihmistä. Kerran, vuosi pari sitten, olin jopa nähnytkin Turussa liikkeen ikkunassa television, mutta en silloin uskonut sen vielä pitkiin aikoihin leviävän koteihin, koska ruudusta ei erottanut muuta kuin vaivaista haamujen heilahtelua. Onnetonta väpätystä koko homma! muistan tuhahtaneeni väsytyäni kurkotteluun ihmistungoksessa. Mutta nyt Laineen mamma oli ostaa rätkäyttännyt television! Meidänkin kylässä aletaan elää kuin Amerikassa konsanaan.

Voisihan sitä illalla lähteä vähän kävelylle ja poiketa, aivan kuin sattumalta, Laineen mammalle vieraisille, tuumin itsekseni. Mutta kun en ole koskaan ennenkään käynyt Laineen mammalla kylässä, niin tuntuisi se vähän kummalliselta, että minä nyt juuri olen kiinnostunut vanhasta ihmisestä.

Pikkusisko kävi kaikkina lähetyksil- toina säännöllisesti Laineen mammalla ja kertoi laveasti mitä oli nähnyt. Kaupassa muutamat miehet ihmettelivät pilsneripullojensa ääressä, että mistä se mamma tommoset rahat on oikein mahtanut hankkia.

– Omapahan on tietenkin asiansa, mut se maksaa sentään isonjoukon...tommone...

– Ja paljon kuuluu väkkee käyvän sitä ihmettelemäs!

Muutamaan viikon päästä tokaisin äidille keittiössä ikään kuin ohimennen ja mahdollisimman kepeästi:

– Tarttis varmaan mennä Sirpaakin hakemaan Laineelt. Siäl on niin pimjääki.

Äiti vilkaisi minuun. Ihmetteli var-

maan miksi Sirpa nyt yhtäkkiä tarvitsi suojelua. Olihan tyttö monet kerrat ennenkin tullut pimeässä Laineelta.

– Sen ku menet!

Laineen mamman talo ei ollut aivan pieni mökki. Kaukaa katsottuna koko rakennus näytti pimeältä, mutta pihalla huomasi, että tuvan ikkunassa läikähteli kelmeä sinertävä valo. Ulkoporstooseen saakka kuului meluisa musiikki:

– Ehtoota! Tulin vaan hakemaan Sirpaa kotti.

– Ehtoot, ehtoot! Ai., se on Esko! Mukava ko tulit, et ol tainnu ennen meil käyräkkä sisäl, puheli Laineen mamma puuhakkaasti ja etsi katseellaan minulle istuinpaikkaa täpötäydestä tuvasta.

Siinä se oli! Pieni, melkein pyöreä silmä pimeän tuvan nurkassa. Ja kova meteli. Neekerit soittivat jazzia! Mutta kuva oli selvä kuin postikortti.

– Annas Kustaa viaraal vähän tilaa siit penkin pääst, komensi mamma Jokilan vaaria. – Mää olen kaikil sanonu, ettei mul ol koskaan ennen ollu näin paljon eri ikäsi ystävii ko nyt – televisiokaudella! nauroi mamma ja kurkkasi pariin lasiin pöydällä. – Alkuun mää keitin kaffeet kaikil, mut nyt me on sovittu, et vaan lapsil tarjotaan mehuu. Sää nyt et taira olla enää ihan laps, mut siin on kumminki puhras lasi ja kannu.

Vilkuillessani mehulasin takaa ympärilleni, erotin ruudun kelmeässä ja läiskyttelevässä valossa enimmäkseen tuttuja kasvoja, mutta oli siellä pari kolme täysin outoakin. Lapset kökötivät tai makailivat lattialla aivan lähellä ruutua. Neljän miehen joukko polttaa kärhäsi tupakkaa äärimmäisessä nurkassa.

Musta mies puhalsi ruudussa trumpettia posket pullollaan, hikihelmet kiiltelivät otsalla.

– No, on se pirun kuuma paikka, ko neekerilleki tulee hiki, viisasteli joku. Talon emäntä nousi keinutuolistan ja lisäsi hellaan pari klapia. Laineen mamma ei ollut mikään lyhyt ja pyöreä kuten mummut yleensä, vaan pitkä ja hoikka. Hän käveli vain hieman kumarassa.

Jazz-orkesteri lopetti. Hymyilevä kuuluttaja kertoi että ennen filmiä nähdään ohjelman täytteenä maailmankuulun viulistin soittavan. Tuvassa tuijotettiin hiljaa, kun frakkipukui- nen mies käsitteli mestarillisesti viulu- aan, sormi vepatti, koko ylävartalo heilui ja paksu musta tukka töyssähteli pään nykiessä sinne tänne.

– Se on varmaan joskus ennenki soittanut, totesi joku miehistä hartaasti.

– Ennenvanhaan, ko kaikennäköset kulkurit ja kauppiat kiärteli, aloitti Jokilan Kustaa verkkaisesti karhean- kovalla äänellään. – Tuli tual Alikul- man suunnal yhteen taloon miäs ja pyysi, et sais, niinko soittaa ruokas erest, ko väki oli siin pöyräs. Isäntä anto luvan... miäs kaivo viulun loorast ja rupes soittamaan. Isäntä kuunteli sitä siin kappaleen aikaa..., mut ärjäsi sit yhtäkkii, et älä siin paskaa kitkuta. Kyl sää ruoakaa muutenki saat, tul pöytään. Miäs lopetti heti, pani viulun looraan ja painu ovest ulos ilman hyvästei. Se isännän ärjäsy otti niin pal äijän luannon pääl. Ja sil oli kova nälkä, sen tiäsi kaikki... otti vaan sen verran luannon pääl.. et ilman hyvästei...

– No, nyt alkaa elokuva, keskeytti Laineen mamma Kustaan jorinan.

– Ei maar, kyl meiän tarttis mennä kotti, sanoin muodon vuoksi Sirpan suuntaan, joka kyykki polvillaan tv:n edessä lattialla.

– Jää nyt vaan elokuvaan likan kans! Kyl te sinne kotti kerkiitte, pyyteli mamma minun helpotukseksi. Ja toisaalta minusta tuntui, että hän oi- kein tarkoittikin sitä mitä puhui.

– Jää poika vaan ilmasiin kuviin! Eikä tääl, kato kuvat kestä mittään mahrottoman kauvaa. Kato, tääl ei ol niit filminkelaustaukojaka ollenkaan,

niinko Seurantalol, selitti Vormiston Jallu minulle silmä vilkkuen.

Elokuva alkoi. Söpö leijona karjah- teli ruudussa. Tuvan väki kahisi ja kihnasi hakeutuessaan mahdollisim- man mukavaan katseluasentoon.

– Mahtaa Heikkilän Hanneski jäärä vähitellen toiseksi niitten filmiens kans, sanoi joku miehistä ja yritti nauraa säksättää tupakan puremalla äänellään.

Kukaan ei vastannut mitään. Kaikki tuijottivat ruudussa välähteleviä nimi- tekstejä. Heikkilän Hannes oli moni- toiminen maanviljelijä, joka sivutyö- nään hoiti kirkolla kirjastoa. Hän oli niin innostunut asiastaan, että tilasi myös filmejä Helsingistä, lähetystöistä tai jostain, ja näytti niitä säännöllisesti sunnuntai-iltapäivisin kirjastossa käy- ville. Lapset ja nuoret polkivat pyöri- nensä kaukaakin näihin elokuviin, joissa kerrottiin pilvenpiirtäjistä, teh- dasjättiläisistä, hurrikaaneista, öljyn porauksesta tai suurista rekka-autoista ja niiden pitkistä ajomatkoista.

Viikon päästä menin taas hakemaan Sirpaa Laineen mammalta kotiin. Näytettiin sirkusta televisiossa. Hyp- pivien delfiinien jälkeen rupesivat miehet kiertelemään ja kaartelemaan eri kokoisilla polkupyöriillä, pelkällä takapyörällä toinen mies selässä, välil- lä heiluivat ohjaustanko ja etupyöriä- kin polkevan miehen käsissä...

Kuului koptus ja Virtasen vanhat- piat tulivat sisään taluttaen välissään vanhaa isäänsä.

– Ehtoota! Me vähän ajateltiin et näytetään nyt viel meiänki papal, mimmonen se televisio oikein on, ko tämönen erinomainen tilaisuus viäl tuli. Ja reippaast pappa vaan köpötteli koko matkan, täsä meiän välis, selitti toinen punaposkisista naisista.

– Ehtoot, ehtoot! Istumaan vaan, mihin nyt mahtuuki toivotteli mamma ja ponnahti pystyyn keinutuolistaan.

– Kyl on menny Konsta kuittiin kuntoon ihan paris vuoaes, horisi Kustaa minun korvaani niin kovaa, että koko tupa kuuli selvästi.

Jonglööri heitteli kapuloitaan... ja sai aina kaikki kiinni, vaikka ilma pyöri aivan täynnä keppejä! Nyt alkoi pari miestä hypellä voltteja, kieppui- vat rekissä väkkäränä milloin yksin käsin milloin varpailaan, ponnahteli- vat huiman korkeita voltteja keinulau- dalta...

– Ja viäl uskotte kaikki tommosen! kivahti Virtasen pappa yhtä äreänä kuin aina ennenkin. – Ei toi totta ol. Selvää silmänlumet ja jymäyttämist koko meininki. Uskotellaan herkkäus- kosil! Ei ihminen tommoseen kykene. Humpuukii koko televisio, pirun mei- ninki! Mennäs likat kotti!

Eikä siinä auttanut tyttären eikä Laineen–mamman puheet. Pappaa lähdettiin taluttamaan niin kuin oli tuotukin. Huoneeseen jäivät soimaan Virtasen Liisan sanat, jotka hän vielä tuikkasi ovenraosta ikään kuin selityk- seksi:

– Meiän pappa taitaa olla jo aika reeras.

Kävin koko kevään jokseenkin us- kollisesti hakemassa Sirpaa Laineen mammalta kotiin, vaikka jo muuta- man viikon ajan illat olivat olleet vielä palatessammekin aivan valoisia. Kun olin taas kerran lähdössä, sanoi äiti kiireisesti:

– Orotas hiuka! ja ryntäsi sakset kädess pihalle. Hän palasi nopeasti mukanaan hieno kimppu kevään en- simmäisiä tulppaneja.

– Ko te siäl mammal yhtä mittaa hyppäätte, ni viä nyt eres nämä kukat kiitokseksi!

Nappasin kimpun ja juoksin pyöri- liiteriin. Mietin kuumeisesti miten sai- sin vietyä kukat huomaamatta. En millään kestäisi, jos Aallon Arttu tuli- si vastaan ja kailottaisi kylä raikuen: Jaaha, äiti on lähettänyt pojan riitua- oikein kukkapuskan kans!

Lopulta juoksin takaisin porstoo- seen ja kahmaisoin naulasta isän suuren

sadetakin. Puin sen päälleni, vaikka sateesta ei ollut tietoaakaan. Ohjasin pyörää yhdellä kädellä ja puristin toisella nippua rintaani vasten väljän takin alla. Kukkakäden puolinen hiha lerputti tuulessa tyhjänä, kun poljin vimmatusti kylän halki.

– Ehtoota! Äiti lähetti vähän kukkia. Tulin vaan samal hakemaan Sirpaa kotti.

– Sus siunakkoon, kuin hiano kimp-pu! Ja omast maast nyt jo! Milläs hän ollenkaan raskitti! San nyt kiitoksii kauhiast! Mistäs mää nyt löyrän tarpeeks hianon maljakon.

Mamma näytti olevan todella mielissään. Minustakin tuntui, että olin hyvinkin ansainnut sen illan televisioannoksen. Eikä kukaan miehistäkään velmuillut.

Televisio yleistyi vähitellen koko pitäjässä. Keskitalossakin oli jo kone tuvan nurkassa. Tuli sitten jälleen talon vuoro pitää seurat Jaappaninlahetyksen hyväksi. Sali täyttyi kokonaan ja kamareissakin istui muutamia ihmisiä. Parin virren ja lyhyemmän

puheen jälkeen alkoi kahvitarjoilu.

Tauon aikana rovasti vetäytyi isännän ja kahden vaarin kanssa, jotka olivat ainoat miespuoliset seuravieraat, kamariin juttelemaan. Salissa kävi naisten ryhmissä muun keskustelun ohessa kova supatus:

– Se alkaa jo vartin pääst. Ei tämä siks lopu... olis se kumminki niin mukava päästä näkemään...

Juotuaan kahvinsa naiset siirtyivät vähitellen, pöytä kerrallaan, vaivihkaa tuvan puolelle. Ja televisio avattiin.

Lopulta pyylevä rovasti läiskäytti kämmen polviinsa tokaisten samalla:

– Jaaha, eikös meidän pitäisi jatkaa!

Astuttuaan salin puolelle rovasti näki vain tyhjät kupit pitkin pöytiä sekä Lehtilän Hiltan ja Mäkilän Saaran, kaksi raihnaista, nurkkapöydässä.

– Katos vaan! On tainnu naiset mennä tuvan puolel sitä jännitysnäyttemää, Huivii kattomaan. Mut kyl maar ne siält tulee, ko mennään miä his hakemaan, yritti isäntä leppoisasti.

Mutta rovasti jähmettyi paikoilleen. Leuka rupesi vapisemaan ja poskille nousi puna.

– Minua ei täällä enää tarvita! hän tiuskaisi, koppasi päättäväisesti kirjansa ja käveli ulos autoonsa. Hölmistynyt isäntä ehti hädin tuskin lennättää takin eteisestä autoon, kun rovasti oli hävinnyt.

– Kyl muijienki sentään tarttis vähä ajatella mikä soppii ja mikä ei, neuvoi miesväki närkästyneenä.

Mutta televisio jatkoi voittokulkuaan. Saadaksemme vaihtelua ja ajan-kohtaisuutta nuorisoseuran iltamiin perustimme oman Seura-TV:n. Rakensimme näyttämölle suuren television nappuloinen päivineen ja parodioimme oikeissa ruuduissa nähtyjä ohjelmia, varsinkin mainoksia:

Yltä päältä kurainen, repaleisiin puettu mies pisteli hartaasti lapiolla oja. Äkkiä hän naulautui paikoilleen, kaivoi takustaan vitivalkoisen, huolellisesti laskostetun kangasnenäliinan ja niistää pärtytti sen keskelle täysin sieraimin.

– Olen ojuri. Me ojuritkin pidämme valkoisuudesta. Sen tekee vesi ja Huisko! narisi kaivaja yksitoikkisella äänellään.

Eräässä toisessa mainoksessa hämälän ruudun halki hiipi hitaasti mies tikari kädessä kasvot silmistä alaspäin peitettynä ja hoki selkäpiitä karmivasti:

– Verrta! Verrta... verrtta!

Mies katosi, valot leimahtivat päälle ja kolme vamppia ponnahti ruutuun. – Halutessasi verta... leikkeleitä... tai lihaa, sanoi kukin seireeneistä vuorolaan ja sitten kuorossa: – Meillä lahti on huoakea!

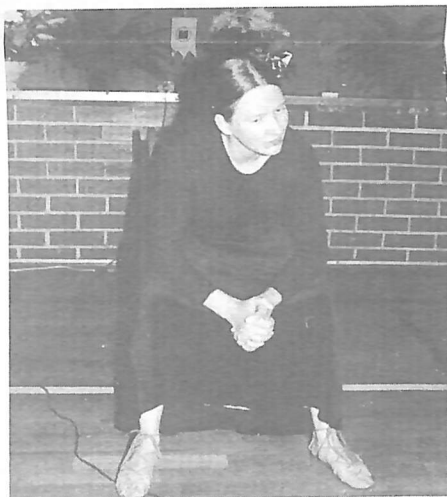
Päälle päätteeksi he vetivät kolmiäänisesti laulaen ja lanteitaan kainutellen: – Siis muista aina, Ruholan Raato ja Nahkaaa!

Olimme mielestämme kovasti nokkelia, mutta silloin emme vielä aavistaneet, että tuo matkimamme kapine miltei tukahdutti muutaman vuoden päästä nuorisoseuramme – ja monta muuta kanssakäymisen muotoa. Mutta onneksi ei tappanut kokonaan!

Tarvasjoen tuottajien 60-vuotisjuhlat

Lauri Heitto piti tervehdyspuheen.

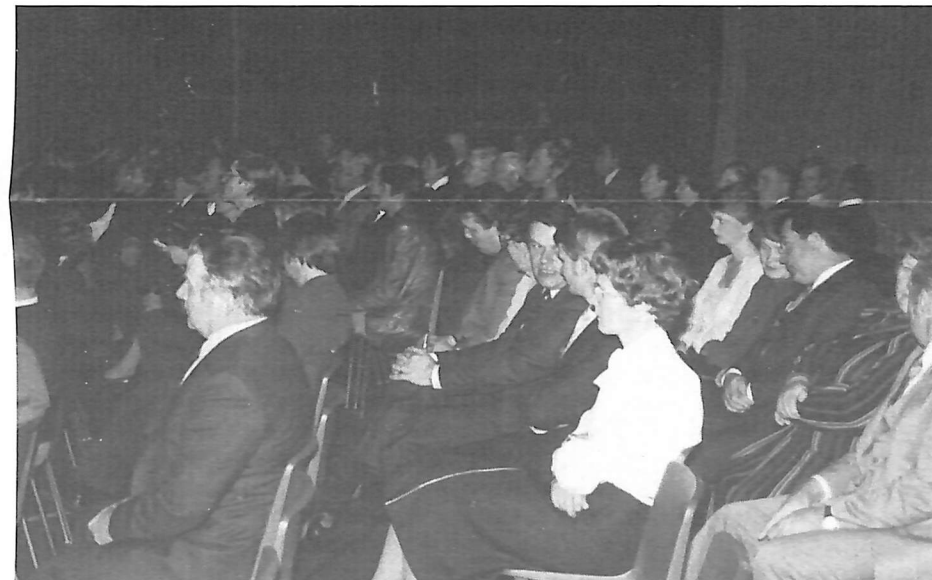
Tait. Kirsti Mäki lausumassa.

Maataloustuottajien Tarvasjoen yhdistyksen 60-vuotisjuhlista muodostui 24. 10. Tarvas-Hovissa lämpimän tuottajajenkinen tilaisuus, josta nauttivat niin juhlaan saapuneet jäsenet kuin yhdistystä onnittelemaan saapunut laaja ystävien joukko. Asiarikkaan ja innostavan juhlapuheen piti MTK:n puheenjohtaja Heikki Haavisto. Juhlan ohjelma koostui aiheen:

Talonpojan historiaa ennen ja nyt, ympärille. Esi-isiltä perittyä kulttuuria edusti niin juhlan musiikki kuin kansantanssienkin. Aiheen ympärille koostui kuvien ja sanojen kerrottu historiikki niin kuin illan runotkin, jotka taiteilija Kirsti Mäki sykehdyttävän elävästi esitti. Tässä muutamia kuvia ja juhlaan kirjoitettu runo kertovat illan tunnelmista.

Heikki Haavisto piti juhlapuheen.

Juhlayleisöä

Piiriliiton onnittelet

Kuokkamies

On keskiyön kuuma puolipäivä sen lapsen silmin kirkkaampana näin, vain jossain siintää poutapilven häivä ja pääskyt liittää korkeutta päin. Jo metsänlaita tuoksuu mansikalle ja hunajalle valkoapilat. On lehmät käyneet varjoon puiden alle. Ne unisina meitä katsovat.

Mies vierelläni kuokkii uudismaata ja turve kääntyy, multa hajoaa. Hän tuntikausin levätä ei saata, et illan tullen saran kuntoon saa. Hän juurii kannot, kangilla ne kääntää ja saran keskeen kasaan kokoaa. Hän suuret kivet maasta ylös vääntää ja ojat kaivaa, savet tasoittaa.

Näen syvät uurteet hänen kasvoillansa, hiki ja tomu niitä tummentaa. Näen suonen sykkeen hänen kaulallansa, kun kiveä hän ylös kampeaa. Pullistuu lihaksen kun kourin suurin hän kääntää nurin kannon mahtavan, mi vuodet siinä seisoi tervein juurin ja tässä vasta löysi voittajan.

Viimein pysähtyy hän ja kaljakannun vie verkkiaan janoisille huulilleen. Hän antaa katseen kiertää yli mannan ja tyytyväinen on hän toimilleen. Nyt käsiinsä hän ottaa mustaa multaa, känsäiset sormet sitä sivelee. ”Tämä väkevää on, maamiehen kultaa,” hän lapsen katsoin tälle puhalee.

”Kun olin ikäisesi silloin tässä tiheät metsät vielä huminoi, nyt ovat korvet kauas väistymässä ja laihot laajat tuossa vihannoi. Hiellä ja työllä, uupuenkin aivan, nuo pellot ihmisvoimin raivattiin. Nyt saammeko me palkkioksi vaivan myös puhtaan leivän päiviin tuleviin?”

Niin seisoi siinä raiviolla kaksi: kuokkamies miehuutensa voimissaan ja vasta elon aavistava lapsi; ei tulevaa he arvaa kumpikaan. Pian kuokkamiehet käyvät historiaan. Me sankareita harvoin muistetaan. Kun koneet astui töihin heidän sijaan, se helpommilta työt sai tuntumaan.

Niin kului aika, tuli sotavuodet. Ne tuskan tuntein läpi kestettiin ja rauha tullessaan toi uudet huolet, kun asutukseen maata tarvittiin. Raivaustankki tuli näille maille ja Hullu-Jussi oja kaivamaan. Me niiden suuren tehon nähdä saimme ja sitä tultiin joukoin katsomaan.

Tuo lapsuuteni kuokkamieskin kerran myös saapui raiviota tutkimaan ja katsottuaan työtä hetken verran hän näkemästään ryhtyi lausumaan: ”Ei täällä enää tuoksu mansikalle, ei lintuin lauluakaan kuulla voi, vaan pakokaasut levii kaikkialle, koneiden ääni ympärillä soi.

Ei hiestä nyt enää paidat kastu ja käsi maata harvoin koskettaa. Ei ihmisjalka työssään multa astu, kun kasvupaikkaa elon valmistaa. Mitä ei käsin sivele ja muokkaa, voimmeko sitä oikein rakastaa. Voimmeko Luojan luomisvoimaan luottaa maan läheisyys kun täältä katoaa.”

Näin sanoi hän ja lähti kylää kohti kuin vieden sukupolvet mennessään. Vain tietäjämme harmaat hapsset hohti, kun hävisi hän illan hämäänsä. Me nuorukaiset eteenpäin vain näimme uskoen huomispäivään parempaan. On tulevaisuus meidän käsissämme, sen tekniikka voi muuttaa kokonaan.

Kun tulin kotiin kuulin kuovin huodon ja muutkin äänet yllä öisen maan. Voi koneenmelu tehdä meistä kuoron luonnon ääntä lainkaan kuulemaan. Kas luonnon ehdoilla voit sinä tulla sen herraksi ja valtiaaksi vaan. Näin viljellen ja varjellen on sulla vain taito saada maasi kasvamaan.

Kalervo Mäkinen